Bölüm 4

Arapça Fiil Cümlesi

öğrenme çıktıları

Günlük Hayatımızda Arapça 4

1 Günlük hayatta "Tatilde ne yaptın? Tatilde nereye gittin?" gibi soru ifadelerini uygun isim ve fiillerle kullanabilme

Arapçada Fiil Cümlesi

2 Fiil cümlesinin yapısını ve ögelerini tanıyabilme, bitişik özne zamirlerini (merfû muttasıl zamirleri) ayırt edebilme, Fiil-Fâ'il uyumu kuralını uygulayabilme ve örnek cümlelerle pekiştirebilme

Fiil Cümlesinin Nesnesi

3 Fiil cümlesinin nesnesi olan mef'ûlü tanıma ve fâ'il ile mef'ûlün yer değiştirip değiştiremediği durumları ayırt edebilme

Ne yedin?, Ne içtin?

4 Fiil cümleleri kurarak günlük hayatta ne yiyip içtiğini ifade edebilme

Anahtar Sözcükler الكَلِمَات المِفْتَاحية: • Fiil Cümlesi الجملة الفعلية • Fiil الفعل • Fâ'il الفاعل • Mef'ûl المفعول

GİRİŞ

مُقَدّمَة

Arapçada fiille başlayan cümleler fiil cümlesi olarak adlandırılır.

Arapçada fiil cümlesinin üç ögesi vardır: fiil, fâ‘il, mef‘ûl. Fiil cümlelerinin öznesine fâ‘il, nesnesine ise mef‘ûl adı verilir.

Fiil cümlesinin öznesi (fâ‘il) her zaman merfû, nesnesi (mef‘ûl) ise her zaman mansûb olmak zorundadır.

Bu bölümde fiil cümlesinin ögeleri olan fiil, fâ‘il ve mef‘ûlün kullanım özellikleri örnek cümlelerle pekiştirilecek, bu cümleler üzerinde i‘râb uygulamaları yapılacaktır. Öte yandan fiil-fâ‘il uyumu konusuna da değinilecek, fiil cümlelerinin çokça yer aldığı diyaloglar yoluyla öğrencinin hem konuya ilişkin bilgisi artırılacak, hem de Arapça konuşma becerisi geliştirilecektir.

GÜNLÜK HAYATIMIZDA ARAPÇA 4 العربية في حياتنا اليومية ٤

Tatilde Ne Yaptın?

Ali: Merhaba Sadık, Nasılsın?

Sadık: İyiyim teşekkürler, sen?

Ali: Ben de iyiyim. Tatilde ne yaptın?

Sadık: Köyümüze gittim.

Ali: Harika… Köyünüz nerede?

Sadık: Köyümüz ormanda. Dedem ve ninem köyde oturuyor.

Ali: Köyde neler gördün?

Sadık: Çiftlikte hayvanları gördüm, inekleri, koyunları, tavukları.

Ali: Ata bindin mi?

Sadık: Evet, ata bindim. At hızlı koşuyor.

Ali: Daha ne yaptın?

Sadık: Dedemle tarlalara gittim, çalıştık, yorulduk sonra ağaçların altında oturduk ve köydeki sulardan içtik.

ماذا فعلتَ في العُطْلة ؟

علي: مرحبا يا صادق كيف الحال؟

صادق: أنا بخير شكرًا. و أنتَ؟

علي: أنا بخير أيضًا. ماذا فعلتَ في العُطْلة؟

صادق: ذَهَبْتُ إلى قَرْيَتِنا.

علي: جميل... أينَ قريتُكم؟

صادق: قريتنا في الْغابَة. جَدّي وجَدّتي يَسْكُنانِ في القَرية.

علي: ماذا رَأَيْتَ في القرية؟

صادق: رَأَيْتُ الحيواناتِ في الْمَزْرَعَة والبَقَراتِ والأَغْنامَ والدَّجاجاتِ.

علي: هل رَكِبْتَ الحِصانَ؟

صادق: نعم ركِبتُ الحصانَ. يرْكُضُ الحصانُ سريعاً.

علي: ماذا فعلتَ أيضًا؟

صادق: ذهبتُ مع جَدّي إلى الحقولِ وعمِلْنا وتَعِبْنا ثُمَّ جَلَسْنا تَحْتَ الأشجارِ وشَرِبْنا مِنَ المياهِ في القرية.

Ali: Çok güzel.

Sadık: Peki sen ne yaptın?

Ali: Amcama gittik, oğluyla bahçede top oynadık ve eve döndük.

Sadık: Haydi sınıfa gidelim, öğretmen bize bakıyor.

Ali: Evet, haydi gidelim.

علي: جميل جدًّا.

صادق: أنتَ، ماذا فَعَلْتَ؟

علي: ذَهَبْنا إلى عمّي و لَعِبْنَا الكُرَةَ مع ابْنِه في الحديقةِ ورَجَعْنا إلى البيت.

صادق: هيّا نَذْهَبْ إلى الصّف. يَنْظُرُ المُعَلّمُ إلينا.

علي: نعم، هيّا نَذْهَبْ.

بَطَّة

بَقَرَة

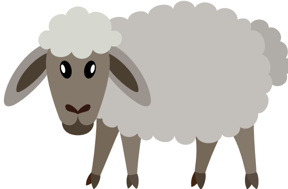
حِصان

ماعِز

غَنَم

دَجاجَة

حِمار

عَلِي: السَّلامُ عَلَيْكُمْ يا أَحْمَد.
أَحْمَد: وَعَلَيكُمُ السَّلام يا عَلِي.
عَلِي: ماذا فَعَلْتَ فِي العُطْلَة؟
أَحْمَد: ذَهَبْتُ إلى الشاطِئ. و سَبَحْتُ في البَحر.

Ali: Selamün aleyküm Ahmet.
Ahmet: Aleyküm selam Ali.
Ali: Tatilde ne yaptın?
Ahmet: Sahile gittim ve denizde yüzdüm.

زَيْنَب: مَرْحَبًا نُور، كَيْفَ الحَال؟
نُور: مَرْحبًا، يا زَيْنَب، أنا بِخَيْر وأَنْتِ؟
زَيْنَب: أنا بِخَيْر أَيْضًا. شُكْرًا .
نُور: أين ذهبتِ في العُطْلَة؟
زَيْنَب: ذهبتُ إلى السُّوق.

Zeynep: Merhaba Nur, Nasılsın?
Nur: Merhaba, teşekkür ederim Zeynep, iyiyim, ya sen?
Zeynep: Ben de iyiyim, teşekkürler.
Nur: Tatilde nereye gittin?
Zeynep: Çarşıya gittim.

Öğrenme Çıktısı

1 Günlük hayatta "Tatilde ne yaptın? Tatilde nereye gittin?" gibi soru ifadelerini uygun isim ve fiillerle kullanabilme

Araştır/ Tekrarla 1

"رَأَيْتُ دجاجَةً فِي القَرْيَة." cümlesindeki "دجاجَةً" kelimesinin yerine öğrendiğiniz hayvan isimlerini kullanmak suretiyle kuracağınız yeni cümleleri defterinize yazınız.

İlişkilendir/ Karşılaştır

Kur'ân-ı Kerîm'de geçen hayvan isimlerine dikkat ediniz.

Anlat/ Paylaş

Arkadaşlarınızla birbirinize "Tatilde ne yaptın?" sorusunu yönelterek cevaplamaya çalışınız.

DİLBİLGİSİ: ARAPÇADA FİİL CÜMLESİ

القواعد: الجملة الفِعليّة

Arapçada cümleler ya bir fiille başlar, ya da bir isimle. Hangi tür kelimeyle başladığına bağlı olarak hem cümle adlandırması farklılaşır, hem de cümlenin analizi (i'râbı). Çünkü bir isim cümlesindeki söz varlıklarının (cümle ögelerinin) adlandırmasıyla fiil cümlesindeki ögelerin adlandırılışı farklıdır.

Arapçada fiille başlayan cümleye fiil cümlesi denir. Bir fiil cümlesinde cümleyi oluşturan temel ögelerin sıralanış biçimi şu şekildedir:

Fiil + Fâ'il (Özne) + Mef'ûl (Nesne)

Örnek: (Öğrenci bir mektup yazdı.) كَتَبَ الطالبُ رِسالَةً.

كَتَبَ : Fiil

الطالبُ : Fâ'il

رِسالَةً : Mef'ûl

Fiil Cümlesinin Öznesi الفاعِل

Fiil cümlesinin öznesine Arapçada "fâ'il" denir. Fâ'il, hiçbir zaman fiilden önce gelmez, daima fiilden sonra gelir. Dolayısıyla fiilden önce kullanılan herhangi bir ismi veya zamiri "fâ'il" diye adlandırmayacak, fâ'ili hep fiilden sonra arayacağız.

Fâ'il olan sözcük, daima merfûdur. Fiil cümlesinde bir kelimeyi özne yerinde kullandığımızı, o kelimeyi "merfû" halde kullanmak suretiyle göstermiş oluruz.

(Öğrenci, doktoru tanıdı.) عَرَفَ الطالبُ الطبيبَ.

Bu cümlede "öğrenci" fâ'ildir, çünkü merfû kullanılmıştır. Ref alâmeti sonundaki damme'dir. الطالب (öğrenci) yerine الطبيب (doktor) kelimesi merfû olmuş olsaydı, o zaman cümlenin öznesi "doktor" olacak ve cümleyi "Doktor öğrenciyi tanıdı" biçiminde anlamlandıracaktık.

Fiil cümlesi kurarken dikkat edilecek hususların başında fiil ile fâ'il arasındaki bağlantı gelir. Zira cümle başında kullanılan fiilin yapısı, kendisinden sonra gelen fâ'ilin yapısına, eril veya dişil oluşuna, açık bir isim veya zamir oluşuna bağlı olarak değişkenlik gösterir.

Fiil Cümlesinde Fiil-Fâ'il İlişkisi

Bir fiil cümlesinin fâ'ili (öznesi), daima fiilden sonra gelir. Fiilden önce özne kullanılmışsa, bu öge fâ'il olarak adlandırılmaz, başka bir adla adlandırılır. Bu husus isim cümlesi bahsi işlenirken ayrıntısıyla ele alınacağından, burada bu konuya girilmeyecektir. Bizim unutmamamız gereken husus, fiil cümlesinde "fâ'il" olan sözcüğün hep fiilden sonra gelmek zorunda olduğu, yani fiilden sonra aranacağıdır.

Fiil, kendisinden sonra gelen fâ'ilinin aşağıdaki özelliklerine bağlı olarak şekillenir:

1. Fâ'il erilse fiil de eril; fâ'il dişilse, fiil de dişil yapıda kullanılır.

Örnek:

(Erkek öğrenci bir mektup yazdı.) كَتَبَ الطالبُ رِسالَةً.

(Kız öğrenci bir mektup yazdı.) كَتَبَتْ الطالبَةُ رِسالَةً.

Bu örneklerde, öznenin cinsiyetine bağlı olarak fiilin de yapısının değiştiğini fark ediniz.

2. Fâʻil açık bir isim ise (yani “yazdı”, “yazdılar”, “yazdın”, “yazdım”, “yazdık”, “yazıyorsun”, “yazıyoruz” örneklerinde olduğu gibi fiile bitişik açık veya gizli bir özne zamiri değil de Ali, Ayşe, doktor, mühendis, öğretmen gibi açık bir isim ise), fiil daima 3. tekil şahıs yapısında kullanılır. Fakat fâʻilin cinsiyetine bağlı olarak ya 3. tekil erildir, ya da 3. tekil dişildir.

Örnek:

كَتَبَ الطلابُ رِسالَةً. (Erkek öğrenciler bir mektup yazdılar.)

كَتَبَتْ الطالباتُ رِسالَةً. (Kız öğrenciler bir mektup yazdılar.)

يَسْبَحُ الرجالُ في البَحْرِ. (Adamlar denizde yüzüyorlar.)

تَسْبَحُ النساءُ في الحوضِ. (Kadınlar havuzda yüzüyorlar.)

Bu örneklerde fâʻiller çoğul olmalarına rağmen, açık bir isim olarak geldikleri için, fiillerin hep 3. tekil şahıs olarak kullanıldığını, ama fâʻilin cinsiyetine bağlı olarak ya üçüncü tekil eril, ya da üçüncü tekil dişil olarak kullanılmış olduğunu tekrar gözden geçiriniz.

3. Fâʻil açık bir isim olarak değil de gizli özne zamiri veya bitişik zamir olarak geliyorsa, bu durumda fiil tekillik, ikillik, çoğulluk, erillik ve dişillik bakımından fâʻile uygun çekimiyle kullanılır. Bu durum daha çok fâʻilin birden çok eyleminin peş peşe anlatıldığı anlarda karşımıza çıkar. Fâʻil ilk eylemde zikredilir, daha sonraki eylemlerde açıkça zikredilmez, ama fiilde o isme, yani fâʻile ait bitişik bir zamir bulunur ki böylece eylemin kim tarafından gerçekleştirildiği anlaşılabilsin.

Örnek:

Erkek öğrenciler okuldan çıktılar, kütüphaneye gittiler ve bir saat ders çalıştılar.

خرجَ الطلابُ من المدرسةِ وذَهَبُوا إلى المَكْتَبَةِ ودَرَسُوا ساعةً.

Arapçada her bir fiil, ister fâʻili açık bir isim olsun, ister gizli bir zamir, ister mefʻûlü olsun isterse olmasın, tek başına bile bir fiil cümlesi demektir. Dolayısıyla yukarıdaki örnekte altı çizili fiillerle başlayan üç fiil cümlesi bulunmaktadır. Ancak ikinci ve üçüncü cümleler, ortak özneleri dolayısıyla birinci cümleye bağlıdırlar ve ardı ardına gelmektedirler. Bu cümleleri teker teker ele alarak konuyu daha iyi kavramaya çalışalım:

Erkek öğrenciler okuldan çıktılar (**خرجَ الطلابُ من المدرسةِ**): Bu örnekte fâʻil (الطلابُ) açık bir isim olarak geldiği için ve de eril olduğu için, fiil 3. tekil şahıs, eril olarak geldi. Fâʻil, “erkek öğrenci” veya “iki erkek öğrenci” biçiminde de olsaydı, fiil yine aynı şekilde üçüncü tekil şahıs, eril olarak kullanılacaktı:

خرجَ الطالبُ من المدرسةِ veya **خرجَ الطالبانِ من المدرسةِ** gibi.

Kütüphaneye gittiler (**وذَهَبُوا إلى المَكْتَبَةِ**): Bu örnekte baştaki *vâv*, Türkçede virgül ile ayrılan, birbirine anlamca bağlı iki cümleyi bağlamada kullanılan atıf vâvıdır. Bu vâvı bir kenara koyarsak, fiilden sonra fâʻilinin açık bir isim olarak gelmediği görülür. Onun yerine cümlenin Türkçesinde olduğu gibi Arapçasında da fiile bitişik özne zamiri kullanılmıştır. (ذَهَب) fiilinin (ذَهَبُوا) formu, fiil çekimlerinde gördüğümüz gibi, 3. çoğul eril şahsa ait çekimdir ve bu şekliyle fiil “gittiler” anlamını kazanmaktadır, ama gidenler kadın değil, erkektirler. Türkçede “ler” ekinin eylemin 3. çoğul şahıs tarafından yapıldığını göstermesi gibi, Arapçada mâzî fiile bitişen vâv da eylemin 3. çoğul eril şahıs tarafından yapıldığını göstermektedir. Dolayısıyla vâv, fiile bitişik özne zamiridir ve fâʻildir.

Bir saat ders çalıştılar (**ودَرَسُوا ساعةً**): Burada da (درس – ders çalıştı) fiilinin fâʻili açık bir isim olarak gelmemiştir. Bu yüzden, (درس) fiili, “erkek öğrenciler”in temsil ettiği 3. çoğul şahıs, eril formuna uygun yapısıyla kullanılmış ve böylece “ders çalıştılar” anlamı oluşturulmuştur. Burada da fâʻil, fiile bitişik özne zamiri olan çoğul vâvıdır.

Aşağıdaki tablolarda mâzî ve muzâri fiillere bitişik olarak gösterilen “bitişik özne zamirleri”ni inceleyiniz.

Bitişik Özne Zamirleri (Merfû Muttasıl Zamirler) (ضَمائِرِ الرَّفْعِ المُتَّصِلَة)

Bitişik özne zamirleri mâzî ve muzâri fiile bitişen ve fâʻil yerinde kullanılan zamirlerdir.

Mâzî fiile bitişen özne zamirleri aşağıda bir tablo olarak verilmektedir.

Zamir	Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
ا–و	كَتَبوا	كَتَبا	كَتَبَ	Eril (gâib)
ا–ن	كَتَبْنَ	كَتَبَتا	كَتَبَتْ	Dişil (gâibe)
تَ–تُمَا–تُمْ	كَتَبْتُمْ	كَتَبْتُمَا	كَتَبْتَ	Eril (muhâtab)
تِ – تُمَا – تُنَّ	كَتَبْتُنَّ	كَتَبْتُما	كَتَبْتِ	Dişil (muhataba)
تُ – نا	كَتَبْنَا		كَتَبْتُ	Mutekellim

Örnek verecek olursak;

كَتَبَ (yazdı) fiilinde gizli zamir olan (هُوَ: o - erkek-) ve كَتَبَتْ (yazdı) fiilinde gizli zamir olan (هِيَ: o -kadın-) fâʻil durumundadır.

كَتَبَا (ikisi yazdılar) fiilinde, (ا) fâʻil durumundadır. Bu elife Arapçada *elifu’l-isneyn* (ikil elifi) denir.

كَتَبوا (yazdılar) fiilinde, (و) fâʻil durumundadır. Bu vâva Arapçada *vâvu’l-cemâ‘a* (çoğul vâvı) denir.

كَتَبْنَ (yazdılar) fiilinde, (نَ) fâʻil durumundadır. Eylemin kadınlar tarafından yapıldığını göstermektedir. Bu zamire Arapçada *nûnu’n-nisve* (kadınlar nûnu) denir.

كَتَبْتَ (yazdın) fiilindeki (تَ), كَتَبْتُما (ikiniz yazdınız) fiilindeki (تُما), كَتَبْتُمْ (yazdınız) fiilindeki, (تُمْ), كَتَبْتِ (yazdın) fiilindeki (تِ), كَتَبْتُنَّ (yazdınız) fiilindeki (تُنَّ), كَتَبْتُ (yazdım) fiilindeki (تُ) fâʻil durumundadır. Buradaki fiile bitişik “harekeli te”lere Arapçada *tâu’l- muteharrike* denir. Tümü bitişik özne zamiridir.

كَتَبْنَا (yazdık) fiilinde, (نا) fâʻil durumundadır. Bu zamire Arapçada *nâ’l-fâ‘ilîn* (özne nâ) adı verilir.

Muzâri fiile bitişen özne zamirleri aşağıda bir tablo olarak verilmektedir.

Zamir	Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
ا – و	يَكْتُبونَ	يَكْتُبانِ	يَكْتُبُ	Eril (gâib)
ا – ن	يَكْتُبْنَ	تَكْتُبانِ	تَكْتُبُ	Dişil (gâibe)
ا – و	تَكْتُبونَ	تَكْتُبانِ	تَكْتُبُ	Eril (muhâtab)
ي – ا – ن	تَكْتُبْنَ	تَكْتُبانِ	تَكْتُبِينَ	Dişil (muhataba)
	نَكْتُبُ		أَكْتُبُ	Mutekellim

Muzâri fiillere bitişik özne zamirleri dört tanedir: ikil şahıslardaki elif (elifu’l-isneyn), eril çoğullardaki vâv (vâvu’l-cemâ‘a), 2. tekil şahıs, dişil formundaki ye (buna *yâu’l-muhâtaba* denir) ve dişil çoğullardaki nûn (nûnu’n-nisve). Bunların dışındaki muzâri formlarının bitişik özne zamirleri yoktur. Bu yapılara ait özneler, gizli zamirlerdir. Örnek verecek olursak;

يَكْتُبُ (yazıyor) fiilinde, gizli zamir olan (هُوَ: o-erkek-) ve تَكْتُبُ (yazıyor) fiilinde, gizli zamir olan (هِيَ: o - kadın-) fâ‘il durumundadır.

أَكْتُبُ (yazıyorum) fiilinde, gizli zamir olan (أَنا: ben) ve نَكْتُبُ (yazıyoruz) fiilinde, gizli zamir olan (نَحْنُ: biz) fâ‘il durumundadır.

يَكْتُبونَ (onlar yazıyorlar) fiilinde, *vâvu'l-cemâ‘a* (çoğul vâvı) fâ‘il durumundadır.

يَكْتُبْنَ (onlar yazıyorlar) fiilinde, *nûnu'n-nisve* (kadınlar nûnu) fâ‘il durumundadır.

تَكْتُبِينَ (yazıyorsun) fiilinde, *yâu'l muhataba* fâ‘il durumundadır.

تَكْتُبْنَ (yazıyorsunuz) fiilinde, *nûnu'n-nisve* (kadınlar nûnu) fâ‘il durumundadır.

Öğrenme Çıktısı

2 Fiil cümlesinin yapısını ve ögelerini tanıyabilme, bitişik özne zamirlerini (merfû muttasıl zamirleri) ayırt edebilme, Fiil-Fâ‘il uyumu kuralını uygulayabilme ve örnek cümlelerle pekiştirebilme

Araştır/ Tekrarla 2

Şimdi konuyu anlayıp anlamadığınızı test etmek için, "bilmece" tadında bir soru soralım ve birlikte sorunun cevabını bulmaya çalışalım. Soru şu: Yukarıdaki "Erkek öğrenciler okuldan çıktılar, kütüphaneye gittiler ve bir saat ders çalıştılar." cümlesinin öznesini "erkek öğrenciler" yerine "kız öğrenciler – الطالبات" biçiminde değiştirirsek, acaba cümledeki fiiller nasıl bir biçim alır?

İlişkilendir/ Karşılaştır

Fiil ve fâ‘il uyumu konusunda yukarıda okuduklarınızı birinci bölümdeki Mâzî Fiil çekimi tablosuyla karşılaştırınız. Tabloda fiilden önce verilen ayrık özne zamirlerinin fâ‘il olmadığına dikkat ediniz.

Anlat/ Paylaş

Arapça öğrenen arkadaşlarınızla, özneleri eril-dişil değiştirmek suretiyle karşılıklı fiil cümleleri kurunuz.

FİİL CÜMLESİNİN NESNESİ

المفعول به

Fiil cümlesinin nesnesine, bir başka ifadeyle "düz tümleç"e Arapçada "mef'ûlun bih", kısaca "mef'ûl" diyoruz. Türkçede yükleme "neyi, kimi" sorusu yöneltildiğinde alınan cevap "nesne"yi gösteriyor olsa da, Arapçada bazen bu yanıt "mef'ûlun bih" olmayabilir. Arapçada "mef'ûl"ü, biraz sıra dışı bir tanımla, şu şekilde tanımlamamız mümkündür:

Mef'ûl, fiil cümlesinde fiilden sonra gelen; başında herhangi bir harf-i cer bulunmayan, fâ‘il veya zarf veya tamlayan olmayan *mansûb* isimdir.

Bir ismi fiil cümlesinde fâ‘il olarak kullandığımızı göstermek için onu nasıl *merfû* halde kullanıyorsak, bir ismi mef'ûl olarak kullandığımızı göstermek için de o ismi mutlaka *mansûb* halde kullanırız.

Kural şu: Fâ‘il daima *merfû*; mef‘ûlun bih daima *mansûb*.

Örnekler:

شَرِبَ الطِّفْلُ الماءَ. (Çocuk, suyu içti.)

شَرِبَ : Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, eril.
الطِّفْلُ : Özne (fâ‘il), merfû, ref alâmeti sondaki damme.
الماءَ : Nesne (mef‘ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

كَسَرَ الأَطْفالُ الزّجاجَ. (Çocuklar, camı kırdı.)

كَسَرَ : Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, eril.
الأَطْفالُ : Özne (fâ‘il), merfû, ref alâmeti sondaki damme.
الزّجاجَ : Nesne (mef‘ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

فَحَصَ الطَبيبانِ المريضَ. (İki doktor, hastayı muayene etti.)

فَحَصَ : Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, eril.
الطّبيبانِ : Özne (fâ‘il), merfû, ref alâmeti elif, çünkü ikil.
المَريضَ : Nesne (mef‘ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

فَتَحَ المُعَلّمونَ النّافذةَ. (Öğretmenler, pencereyi açtı.)

فَتَحَ : Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, eril.
المُعَلّمونَ : Özne (fâ‘il), merfû, ref alâmeti vâv, çünkü düzenli eril çoğul.
النّافذةَ : Nesne (mef‘ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

كَتَبَتْ الطّبيبةُ الوَصْفَةَ. (Kadın doktor, reçeteyi yazdı.)

كَتَبَتْ : Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, dişil.
الطّبيبةُ : Özne (fâ‘il), merfû, ref alâmeti sondaki damme.
الوصفةَ : Nesne (mef‘ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

صَنَعَتْ البناتُ الطعامَ. (Kızlar, yemeği yaptılar.)

صَنَعَتْ : Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, dişil.
البناتُ : Özne (fâ‘il), merfû, ref alâmeti sondaki damme.
الطّعامَ : Nesne (mef‘ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.

Fâ'il ile Mef'ûl'ün Yer Değiştirmesi

Fiil cümlesinin yapısı normalde fiil+fâ'il+mef'ûl biçimindedir. Burada fiilin başta kullanılma zorunluluğu olduğunu (eğer cümle fiil cümlesi olacaksa) biliyorsunuz. Fâ'ilin yeri normalde fiilden hemen sonradır. Bununla birlikte fâ'il ile mef'ûl, bazen vurguya bağlı olarak yer değiştirebilirler.

شَرِبَ الحَليبَ الطِّفْلُ. (Sütü, çocuk içti.)

شَرِبَ	: Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, eril.
الحَليبَ	: Nesne (mef'ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.
الطِّفلُ	: Özne (fâ'il), merfû, ref alâmeti sondaki damme.

(Bu cümlede, yüklemin "içmek" fiili olması dolayısıyla fâ'ilin "çocuk" olduğu, hareke yanı sıra anlamca da açıktır.)

فَتَحَتْ البابَ الفتاةُ. (Kapıyı, genç kız açtı.)

فَتَحَتْ	: Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, dişil
البابَ	: Nesne (mef'ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.
الفَتاةُ	: Özne (fâ'il), merfû, ref alâmeti sondaki damme.

(Bu cümlede, yüklemin "açmak" fiili olması dolayısıyla fâ'ilin "genç kız" olduğu, hareke yanı sıra anlamca da açıktır.)

رَسَمَ الصورَةَ تِلميذٌ. (Resmi, bir öğrenci çizdi.)

رَسَمَ	: Mâzî fiil, 3. tekil şahıs, eril
الصورةَ	: Nesne (mef'ûl), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.
تلميذٌ	: Özne (fâ'il), merfû, ref alâmeti sondaki damme.

(Bu cümlede, yüklemin "çizmek" fiili olması dolayısıyla fâ'ilin "öğrenci" olduğu, hareke yanı sıra anlamca da açıktır.)

Fâ'il ile Mef'ûl Ne Zaman Yer Değiştiremez?

Tamamıyla bir mantık sorusudur ve cevabı da mantıkidir. Tahmin edeceğiniz gibi, fâ'ili mef'ûlden ayırt edebileceğimiz hiçbir alâmet yoksa, fâ'il olanın tek göstergesi normalde mef'ûlden önce geliyor oluşu (yani *fâ'ilin mef'ûle göre önceliği*) ise, bu durumda fâ'il olan sözcüğün mef'ûl olan sözcükten önce kullanılması zorunludur; bu iki öge ancak böyle bir durumda aslâ yer değiştiremez.

Öğrenme Çıktısı

3 Fiil cümlesinin nesnesi olan mef'ûlü tanıma ve fâ'il ile mef'ûlün yer değiştirip değiştiremediği durumları ayırt edebilme

Araştır/ Tekrarla 3

ضَرَبَ عيسى موسى. 1.
Bilin bakalım kim kimi dövdü? İsa mı, yoksa Musa mıdır döven? (İsa ve Musa'nın sonundaki elifi maksureler son harekenin görünmesini engelliyorlar!)

أَكْرَمَ مرتضى مصطفى. 2.
Bilin bakalım, kim kime ikram etti? Mustafa mı, Murtaza mı ikram eden? (Bu cümlede de Mustafa ve Murtaza'nın sonundaki illetli harfler son harekenin görünmesini engelliyorlar!)

تَبِعَتْ منى ليلى . 3.
Bilin bakalım, kim kimi takip etti? Leyla mı, Munâ mı takip eden? (Bu cümlede Munâ ve Leylâ'nın sonundaki illetli harfler, son harekenin görünmesini engelliyorlar!)

أَخْبَرَتْ مصطفى ليلى . 4.
Bilin bakalım, kim kime haber verdi? Leyla mı, Mustafa mı haber veren? (Bu cümlede de Mustafa ile Leyla'nın sonundaki illetli harfler, son harekenin görünmesini engelliyorlar!)

عَرَفَ منى عيسى . 5.
Bilin bakalım, kim kimi tanıdı? Munâ mı İsa'yı tanıdı, yoksa İsa mı Munâ'yı tanıdı? (Bu cümlede İsa ve Munâ'nın sonundaki illetli harfler, son harekenin görünmesini engelliyorlar!)

İlişkilendir/ Karşılaştır

Fiil cümlesinde fâ'il merfû, mef'ûl ise mansûbdur. Fiil cümlesinde merfû ve mansûb olan ögeleri, tekil, ikil ve çoğul isimlerin merfû ve mansûb olma durumları konusunda üçüncü bölümde gördüğünüz konularla ilişkilendiriniz.

Anlat/ Paylaş

Arapça öğrenen arkadaşınızla " فَحَصَ الطَبيبانِ المريضَ. " cümlesinin fâ'ilini eril-dişil ve tekil - ikil - çoğul şeklinde; mef'ûlünü ise eril-dişil şeklinde değiştirerek karşılıklı olarak cümleler kurunuz.

NE YEDİN?, NE İÇTİN?

ماذا أَكَلْتَ و ماذا شَرِبْتَ؟

مَرحَبًا. أَنا عائِشَة. طَبَخْتُ الطَّعامَ. أَكَلْتُ اللّحْمَ والحُمُّصَ، وشَرِبْتُ العَصيرَ.

Merhaba. Ben Ayşe. Yemek pişirdim. Ben et ve humus yedim.
Meyve suyu içtim.

مَرحَبًا. أنا عَلِي. زَوْجَتي طَبَخَتْ الطَّعَامَ وأَكَلْنا. أَكَلْتُ الدجاجَ والأَرُزَّ والسَّلَطَة، وشَرِبْتُ الماءَ.

Merhaba. Ben Ali. Eşim yemek pişirdi ve yedik.
Ben, tavuk, pilav ve salata yedim.
Su içtim.

مَنْ طَبَخَ الطَّعامَ؟
Yemeği kim pişirdi?

عَائِشَة طَبَخَتْ.
Ayşe pişirdi.

ماذا أَكَلَتْ عَائِشَة؟
Ayşe ne yedi?

أَكَلَتْ عائِشَةُ اللَّحْمَ والحُمُّصَ.
Ayşe et ve humus yedi.

مَاذا شَرِبَتْ عائِشَةُ؟
Ayşe ne içti?

شَرِبَتْ عَائِشَةُ العَصيرَ.
Ayşe meyve suyu içti.

ماذا أَكَلَ عَلِيٌّ؟
Ali ne yedi?

أَكَلَ عَلِيٌّ الدَجاجَ والأَرُزَّ والسَّلَطَة.
Ali tavuk, pilav ve salata yedi.

مَاذا شَرِبَ عَلِيٌّ؟
Ali ne içti?

شَرِبَ عَلِيٌّ المَاءَ.
Ali su içti.

Ne İçersin?

ماذا تَشْرَب؟

أَشْرَبُ الحَليبَ.

أشْرَبُ الماءَ.

أشرَبُ القهوةَ.

Ne Yersin?

ماذا تأكُلُ؟

لَحْم

دَجاج

كَباب

حَساء

سَلَطَة

حَلَوِيّات

Öğrenme Çıktısı

4 Fiil cümleleri kurarak günlük hayatta ne yiyip içtiğini ifade edebilme

Araştır/ Tekrarla 4

Öğrendiğiniz yiyecek ve içecek isimlerini "أَكَلْتُ الدَجاجَ." ve "شَرِبْتُ الماءَ." cümlelerindeki "الدجَاجَ" ve "الماءَ" kelimelerini değiştirmek suretiyle defterinize yazarak tekrar ediniz.

İlişkilendir/ Karşılaştır

"أَكَلَ" ve "شَرِبَ" fiillerinin Kur'ân-ı Kerîm'de nasıl kullanıldığına dikkat ediniz.

Anlat/ Paylaş

Arapça öğrenen arkadaşlarınızla birbirinize "Ne yedin? Ne içtin?" sorularını sorarak cevaplamaya çalışınız.

okuma

قراءة

في المَدْرَسَة

ذَهَبَ التَّلامِيذُ إِلى المَدْرَسَةِ. وَدَخلوا إلى الصَّفِ وجَلَسُوا. وَ في الدَّرْسِ رَسَموا مَعًا. رَسَمَ عُثْمَانُ بُيُوتًا وَأَطْفالاً. رَسَمَتْ زَيْنَبُ حَدِيقَةً وَأَزْهَارًا وأَشْجارًا. رَسَمَ أَحْمَدُ كَلْبًا وَحِصانًا. وَ رَسَمَ مُصْطَفى سَيَّارَةً و شَاحِنَةً. نَظَرَتْ المُدَرِّسَةُ إلى الصُّوَرِ و قَالَتْ: أَحْسَنْتُمْ. بَعْدَ الدَّرْسِ خَرَجوا إِلَى الحَدِيقَةِ و لَعِبُوا. لَعِبَ أَحْمَدُ وَمُصْطَفى الكُرَةَ. حَضَرَ عُثمانُ ولَعِبُوا مَعًا. لَعِبَتْ زَيْنَبُ مَعَ البَناتِ. رَكَضَتْ التِّلْميذَاتُ وتَعِبْنَ. نظَرَتْ المُدَرِّسَةُ إلى التَّلاميذِ وقالَتْ: هَيّا بِنا. دَخلُوا إلى الصَّفِ وجَلَسُوا على مَقاعِدِهِمْ. ثُمَّ كَتَبَوا دُرُوسَهُمْ.

Okulda

Öğrenciler okula gittiler. Sınıfa girdiler ve oturdular. Derste birlikte resim yaptılar. Osman evler ve çocuklar çizdi. Zeynep, bir bahçe, çiçekler ve ağaçlar çizdi. Ahmet bir köpek ve bir at çizdi. Mustafa bir araba ve bir kamyon çizdi. Öğretmen resimlere baktı ve "Aferin!" dedi. Dersten sonra bahçeye çıktılar ve oynadılar. Ahmet ve Mustafa top oynadı. Osman geldi ve birlikte oynadılar. Zeynep kızlarla oynadı. Kız öğrenciler koştular ve yoruldular. Öğretmen öğrencilere baktı ve "Haydi!" dedi. Sınıfa girdiler ve sıralarına oturdular. Sonra derslerini yazdılar.

alıştırmalar — التَدْريبات

1- Aşağıdaki boşlukları parantez içinde verilen fiilin uygun formuyla doldurunuz.

1................ المريضُ الدواءَ . (شَرِب)

2................ الطفلةُ في الحديقةِ . (لَعِب)

3................ المُمَرِّضَةُ مِن العيادةِ . (خَرَجَ)

4................ اللاعبُ إلى الملعبِ . (ذَهَب)

5................ المعلّمانِ الدّرسَ . (كَتَب)

6................ المُهَنْدِسُونَ المَشْروعَ . (صَنَعَ)

7................ الطبيبَتانِ المَريضَ . (فَحَص)

8................ الطالباتُ في الصّف . (جَلَس)

9................ الكِتابَ البنتُ . (دَرَس)

10................ الحَقيقةَ الحاكمُ . (فَهِمَ)

2- Aşağıdaki boşlukları parantez içinde verilen fiilin uygun formuyla doldurunuz.

1. .... (جَلَسَ) الطالبتان في الحديقة و .... (شَرِبَ) الشايَ والقَهْوة.

2. .... (كَتَبَ) الطلابُ الدّرس و .... (خَرَجَ) من الصّفِّ.

3. .... (عَمِلَ) العُمّالُ في المَصْنَعِ و .... (طَلَبَ) الأُجرةَ.

4. .... (نَظَرَ) الرجلانِ إلى القائِمَةِ و .... (دَفَعَ) الحسابَ.

5. .... (لَعِبَ) البَناتُ في الحديقة و .... (دَخَلَ) إلى البيوتِ.

6. .... (ذَهَبَ) الولدان إلى المَلعبِ و .... (لَعِبَ) الكُرَةَ .

7. .... (خَرَجَ) العامِلَةُ مِن المُسْتَشْفى و .... (ذَهَبَ) إلى بَيْتِها.

8. .... (رَسَبَ) الطالبُ في الامْتِحانِ و .... (حَزِنَ).

9. .... (رَجَعَ) الأطْفالُ مِن الحَدِيقَةِ و .... (غَسَلَ) أَيْدِيَهُمْ.

10. .... (نَزَلَ) المهندسانِ من الحافِلَةِ و .... (رَكِبَ) القِطارَ.

3- Aşağıdaki cümlelerin öznelerini ikil ve çoğul yaparak cümleleri yeniden yazınız.

عَرَفَ المُدَرِّسُ النَّتِيجَةَ في الصباحِ.

....

....

شَرِبَتْ المُدَرِّسَةُ العَصيرَ في الظّهر.

....

....

4- Aşağıdaki cümlelerin mefʻûllerini bularak altını çiziniz ve iʻrâbını yapınız.

1. غَسَلَ الرّجلُ السيّارةَ.

2. تَشْرَبُ الأمُّ القَهْوَةَ.

3. يَكْتُبُ التلميذُ الدّرسَ في الصّفِّ.

4. طَرَقَ البابَ الصَديقانِ.

5. فَحَصَ المَريضَيْنِ طَبيبانِ.

6. عَرَفَتْ الطالِباتِ المُعَلِّمَةُ.

5- Aşağıdaki cümlelerin fâ‘illerini belirtiniz.

1. تشْرَبون العَصير في الحَديقةِ.
2. طَبَخْنا الطَّعامَ في المطْبَخ.
3. يرْكَبُ الحِصَانَ الطالِبُ.
4. أَكَلْتُمْ اللَّحْمَ والحُمُّصَ.
5. تَفْحَصُ المَرِيضَ الطَّبيبَةُ.
6. أَدْرُسُ في الصّفِّ.
7. رَسَمْتُ سيَّارَةً و بيْتًا.
8. تَنْظُرِينَ إلى الصُّورة.
9. رَكَضَتْ في المستشفى.
10. يَكْتُبْنَ الرِّسالةَ في البَيْتِ.
11. طَلَبَ القَهوَةَ مِنْ عَليّ.
12. فَتَحَ المُهَنْدسونَ مَكْتَبًا في القاهِرة.

öğrenme çıktıları ve bölüm özeti التَّلْخِيص

1 Günlük hayatta "Tatilde ne yaptın? Tatilde nereye gittin?" gibi soru ifadelerini uygun isim ve fiillerle kullanabilme

Günlük Hayatımızda Arapça

Bu ifadeler günlük dilde sık kullanılan ifadelerdir. Diyaloglarla bunların pekiştirilmesi sağlanmıştır.

2 Fiil cümlesinin yapısını ve ögelerini tanıyabilme, bitişik özne zamirlerini (merfû muttasıl zamirleri) ayırt edebilme, Fiil-Fâ'il uyumu kuralını uygulayabilme ve örnek cümlelerle pekiştirebilme

Arapçada Fiil Cümlesi

Arapçada fiille başlayan cümleye fiil cümlesi denir. Bir fiil cümlesinde cümleyi oluşturan temel ögelerin sıralanış biçimi şu şekildedir:

Fiil + Fâ'il (Özne) + Mef'ûl (Nesne)

Fiil cümlesi kurarken dikkat edilecek hususların başında fiil ile fâ'il arasındaki bağlantı gelir. Zira cümle başında kullanılan fiilin yapısı, kendisinden sonra gelen fâ'ilin yapısına, eril veya dişil oluşuna, açık bir isim veya zamir oluşuna bağlı olarak değişkenlik gösterir.

Fâ'il açık bir isim ise, yani fiile bitişik açık veya gizli bir özne zamiri değilse, fiil daima 3. tekil şahıs yapısında kullanılır. Fâ'ilin cinsiyetine göre ya 3. tekil eril, ya da 3. tekil dişil olarak kullanılır.

3 Fiil cümlesinin nesnesi olan mef'ûlü tanıma ve fâ'il ile mef'ûlün yer değiştirip değiştiremediği durumları ayırt edebilme

Fiil Cümlesinin Nesnesi

Fiil cümlesinin nesnesine, "mef'ûl " denir. Mef'ûl, fiil cümlesinde fiilden sonra gelen; başında herhangi bir harf-i cer bulunmayan, fâ'il veya zarf veya tamlayan olmayan *mansûb* isimdir.

Fiil cümlesinde fâ'il *merfû*, mef'ûl *mansûb* halde kullanılır.

Fâ'ilin yeri normalde fiilden hemen sonradır. Bununla birlikte fâ'il ile mef'ûl, bazen vurguya bağlı olarak yer değiştirebilirler. Ancak fâ'ili mef'ûlden ayırt edebileceğimiz hiçbir alâmet yoksa, fâ'il olanın tek göstergesi normalde mef'ûlden önce geliyor oluşu ise, bu durumda fâ'il olan sözcüğün mef'ûl olan sözcükten önce kullanılması zorunludur.

4 Fiil cümleleri kurarak günlük hayatta ne yiyip içtiğini ifade edebilme

Ne yedin?, Ne içtin?

Günlük hayatta kullanılan bazı yiyecek ve içecek isimleri örnek cümlelerle ve görsellerle sunulmaktadır.

1 Aşağıdaki sözcüklerden hangisi bir hayvan ismi **değildir?**

A. بقرة
B. ماعز
C. دجاجة
D) حصان
E. مزرعة

2 "ذَهَبْتُ إلى قريتي في العُطْلَة." ifadesinin Türkçe karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

A. Tatilde köye gittim.
B. Tatilde köyüne gittin.
C. Tatilde köyümüze gittik.
D. Tatilde köyüme gittim.
E. Tatilde köylerine gittiler.

3 Fiil cümlesi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır?**

A. Fiil cümlesinin öznesine fâ'il denir.
B. Fiil cümlesinin nesnesi daima merfû'dur.
C. Özne ve yüklem cinsiyet bakımından uyumludur.
D. Fiil cümlesinin nesnesine mef'ûl denir.
E. Fiil cümlesinin öznesi daima merfû'dur.

4 Aşağıdaki cümlenin nesnesi hangi şıkta doğru olarak verilmektedir?

كَتَبَ الطالبُ الدّرسَ في البيتِ.

A. كَتَبَ
B. الدّرسَ
C. البيتِ
D. في
E. الطالبُ

5 .... (جَلَسَ) الطالباتُ في الحديقة.

Cümledeki boşluğa uygun düşecek fiil çekimi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmektedir?

A. جَلَسْنَ
B. جَلَسَ
C. جَلَسَتْ
D. جَلَسوا
E. جَلَسَتا

6 فَحَصَ الطّبيبُ المَريضَ في المُسْتَشْفى.

Yukarıdaki cümlenin i'râbıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A. فَحَصَ : Mâzî fiil, 3. tekil, dişil.
B. الطّبيبُ : Mef'ûl, mansûb, nasb alâmeti sondaki damme.
C. الطّبيبُ : Fâ'il, merfû, ref alâmeti sondaki damme.
D. المُسْتَشْفى : Mef'ûl, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha (illetli harf sondaki fethanın görünmesini engellemiştir).
E. المَريضَ : Fâ'il, merfû, ref alâmeti sondaki fetha.

7 Aşağıdaki boşluğa gelecek fiil seçeneklerden hangisinde doğru olarak çekimlenmiştir?

يَخْرُجُ الولدان من البَيْتِ و .... (ذهب) إلي المَلعب.

A. يذهبانِ
B. تَذهبانِ
C. يذهبُ
D. يذهبون
E. تذهبون

8 عَرَفَ المُدَرِّسُ النتيجةَ في الصباحِ.

Yukarıdaki cümlede özne çoğul yapıldığı takdirde aşağıdakilerden hangisi doğru olur?

A. عَرَفَ المُدَرِّسان النتيجةَ في الصباحِ.
B. عَرَفوا المُدَرِّسون النتيجةَ في الصباحِ.
C. عَرَفْنَ المُدَرِّساتُ النتيجةَ في الصباحِ.
D. عَرَفَ المُدَرِّسون النتيجةَ في الصباحِ.
E. عَرَفَتْ المُدَرِّستان النتيجةَ في الصباحِ.

9 Aşağıdakilerden hangisi ماذا تَشْرَبُ؟ sorusuna cevap olarak verilemez?

A. عصير
B. قهوة
C. حليب
D. ماء
E. لحم

10 طَبَخْنَ اللَحْمَ و الأُرُزَّ في المطْبَخِ.

Yukarıdaki cümlenin fâ'ili aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A. Gizli zamir olan هِيَ
B. اللحْمَ
C. Gizli zamir olan نَحْنُ
D. نا (nâ'l-fâ'ilîn)
E. ن (nûnu'n-nisve)

1. E	Yanıtınız yanlış ise "Günlük Hayatımızda Arapça 4" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. D	Yanıtınız yanlış ise "Günlük Hayatımızda Arapça 4" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. B	Yanıtınız yanlış ise "Fiil Cümlesi ve Fiil Cümlesinin Öznesi" ile "Fiil Cümlesinin Nesnesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. B	Yanıtınız yanlış ise "Fiil Cümlesinin Nesnesi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. C	Yanıtınız yanlış ise "Fiil Cümlesinde Fiil-Fâ'il İlişkisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. C	Yanıtınız yanlış ise "Fiil Cümlesinin Nesnesi" konusundaki "i'râb" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. A	Yanıtınız yanlış ise "Fiil Cümlesinde Fiil-Fâ'il İlişkisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. D	Yanıtınız yanlış ise "Fiil Cümlesinde Fiil-Fâ'il İlişkisi" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. E	Yanıtınız yanlış ise "Ne İçersin?" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. E	Yanıtınız yanlış ise "Bitişik Özne Zamirleri (Merfû Muttasıl Zamirler)" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

4 Araştır/Tekrarla Yanıt Anahtarı

Araştır 2

خرجَتْ الطالباتُ من المدرسةِ وذَهَبْنَ إلى المكْتَبَةِ ودَرَسْنَ ساعةً .

Araştır 3

Örnek 1: ضَرَبَ عيسى موسى.

İsa, Musa'yı dövdü. (Çünkü fâ'ili mef'ûlden ayırt edebilmemiz için fâ'ilin mef'ûle göre önceliği dışında bir gösterge yok. Bu durumda önce kullanılan, yani İsa fâ'il olmak zorundadır.)

Örnek 2: أَكْرَمَ مرتضى مصطفى.

Murtaza, Mustafa'ya ikram etti. (Çünkü fâ'ili mef'ûlden ayırt edebilmemiz için fâ'ilin mef'ûle göre önceliği dışında bir gösterge yok. Bu durumda önce kullanılan, yani Murtaza fâ'il olmak zorundadır.)

Örnek 3: تَبِعَتْ منى ليلى.

Munâ, Leyla'yı takip etti. (Çünkü fâ'ili mef'ûlden ayırt edebilmemiz için fâ'ilin mef'ûle göre önceliği dışında bir gösterge yok. Bu durumda önce kullanılan, yani Munâ fâ'il olmak zorundadır.)

Örnek 4: أَخْبَرَتْ مصطفى ليلى.

Leyla, Mustafa'ya haber verdi. (Burada durum yukarıdaki örneklere benzemiyor. Dikkat edileceği üzere fâ'il ve mef'ûl cinsiyet bakımından birbirinden farklı. Fiil dişil yapıda olunca, fâ'ilin hangi kelime olduğu artık belli. Her ne kadar sonda kullanılmışsa da fâ'il Leyla'dır ve burada fâ'il ile mef'ûlun yer değiştirmesinde bir sakınca yoktur.)

Örnek 5: عَرَفَ منى عيسى.

İsa, Muna'yı tanıdı. (Burada da fark edileceği üzere fâ'il ve mef 'ûl cinsiyet bakımından birbirinden farklıdır. Fiil eril yapıda olunca, fâ'ilin eril kelime olduğu artık belli. Her ne kadar sonda kullanılmışsa da fâ'il İsa'dır ve burada fâ'il ile mef'ûlun yer değiştirmesinde bir sakınca yoktur.)

4 Alıştırmalar Yanıt Anahtarı

Alıştırma 1

1. Aşağıdaki boşlukları parantez içinde verilen fiilin uygun formuyla doldurunuz.

1.شَرِبَ المريضُ الدواءَ .
2.لَعِبَتْ الطفلةُ في الحديقةِ .
3.خَرَجَتْ المرضةُ من العيادةِ .
4.ذَهَبَ اللاعبُ إلى الملعبِ .
5.كَتَبَ المعلّمانِ الدّرسَ .
6.صَنَعَ المهندسون المشروعَ .
7.فَحَصَتْ الطبيبتان المَرِيضَ .
8.جَلَسَتْ الطالباتُ في الصّف .
9.دَرَسَتْ الكِتابَ البنتُ .
10.فَهِمَ الحَقيقةَ الحاكمُ .

Alıştırma 2

2. Aşağıdaki boşlukları parantez içinde verilen fiilin uygun formuyla doldurunuz.

1. جلستْ الطالبتان في الحديقة و شَرِبَتا الشايَ والقَهْوة .
2. كَتَبَ الطلابُ الدّرس و خَرَجوا من الصّفّ.
3. عَمِلَ العُمّالُ في المَصْنَعِ وطلبوا الأجرةَ.
4. نَظَرَ الرجلانِ إلى القائِمَةِ و دَفَعا الحِسابَ.
5. لَعِبَتْ البَناتُ في الحديقة و دَخَلْنَ إلى البيوت.
6. ذَهَبَ الولدان إلي المَلعبِ و لَعِبا الكُرَةَ .
7. خَرَجَتْ العامِلَةُ مِن المُسْتَشْفى و ذَهَبَتْ إلى بَيْتِها.
8. رَسَبَ الطالبُ في الامْتِحانِ و حَزِنَ.
9. رَجَعَ الأطْفالُ مِن الْحَديقَةِ و غَسَلوا أَيْدِيَهُمْ.
10. نَزَلَ المهندسانِ من الحافِلَةِ و رَكِبَا القِطارَ.

4 Alıştırmalar Yanıt Anahtarı

Alıştırma 3

3. Aşağıdaki cümlelerin öznelerini ikil ve çoğul yaparak yeniden yazınız.

عَرَفَ المُدَرِّسُ النتيجة في الصباحِ.

عَرَفَ المدرسَانِ النتيجة في الصباحِ.عَرَفَ المدرسُونَ النتيجة في الصباحِ.

شَرِبَتْ المُدَرِّسَةُ العَصيرَ في الظّهرِ.

شَرِبَتْ المدرستَانِ العَصيرَ في الظّهرِ. شَرِبَتْ المدرسَاتُ العَصيرَ في الظّهرِ.

Alıştırma 4

4. Aşağıdaki cümlelerin mefʿûllerini bularak altını çiziniz ve iʿrâbını yapınız.

1. غَسَلَ الرّجلُ السيّارةَ.

السيّارةَ : Mefʿûl, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.
(Cümlenin anlamı: Adam arabayı yıkadı.)

2. تَشْرَبُ الأمُّ القَهْوَةَ.

القَهْوَةَ : Mefʿûl, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.
(Cümlenin anlamı: Anne kahveyi içiyor.)

3. يَكْتُبُ التلميذُ الدّرسَ في الصّفِّ.

الدّرسَ : Mefʿûl, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha.
(Cümlenin anlamı: Erkek öğrenci dersi sınıfta yazıyor.)

4. طَرَقَ البابَ الصَديقانِ.

البابَ : Mefʿûl, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha. (Burada mefʿûlün fâʿilden önce gelmiş olduğunu fark ettiniz! Cümlenin anlamı: İki arkadaş kapıyı çaldı –tıkladı-.)

5. فَحَصَ المَريضَيْنِ طَبيبانِ.

المَريضَيْنِ : Mefʿûl, mansûb, nasb alâmeti "ي - ye", çünkü ikil bir kelime (Burada da mefʿûlün fâʿilden önce gelmiş olduğunu fark ettiniz! Bu örnekte طَبيبانِ -iki doktor- kelimesi öznedir, zira merfû olarak kullanılmıştır, ref alâmeti ise "elif"tir, çünkü ikil bir kelimedir. Cümlenin anlamı: İki doktor, iki hastayı muayene etti.)

6. عَرَفَتْ الطالِباتِ المُعَلِّمَةُ.

الطالِباتِ : Mefʿûl, mansûb, nasb alâmeti sondaki kesra, çünkü düzenli dişil çoğul. (Bu cümlede de mefʿûlün fâʿilden önce kullanılmış olduğunu fark ettiniz! Özne neden (الطالِباتِ) değil de (المُعَلِّمَةُ)'dur? Çünkü (المُعَلِّمَةُ) merfûdur, dolayısıyla fâʿil odur. Cümlenin anlamı: Kadın öğretmen kız öğrencileri tanıdı.)

4 Alıştırmalar Yanıt Anahtarı

Alıştırma 5

5. Aşağıdaki cümlelerin fâʻillerini belirtiniz.

1. تشْرَبون العَصير في الحَديقة. (Bitişik özne zamiri vâvu'l-cemâʻa)
2. طَبَخْنا الطَعامَ في المطْبَخ. (Bitişik özne zamiri na'l-fâʻilîn)
3. يرْكَبُ الحِصَانَ الطالِبُ. (الطالِبُ)
4. أَكَلْتُمْ اللَّحْمَ والحُمُّصَ. (Bitişik özne zamiri tâu'l-muteharrike)
5. تَفْحَصُ المَريضَ الطَّبيبَةُ. (الطَّبيبَةُ)
6. أَدْرُسُ في الصّفِّ. (Gizli zamir أنا)
7. رَسَمْتُ سيَّارَةً و بيْتًا. (Bitişik özne zamiri tâu'l-muteharrike)
8. تَنْظُرينَ إلى الصُّورة. (Bitişik özne zamiri yâu'l-muhâtaba)
9. رَكَضَتْ في المستشفى. (Gizli zamir هِي)
10. يَكْتُبْنَ الرِّسالةَ في البيتِ. (Bitişik özne zamiri nûnu'n-nisve)
11. طَلَبَ القَهوَةَ مِنْ عَليّ. (Gizli zamir هُو)
12. فَتَحَ المُهَنْدسونَ مَكْتَبًا في القاهِرة. (المُهَنْدسونَ)

bölümün kelimeleri

كَلِماتُ القِسم

أُجْرَة (*ucra*) **ücret**

أَحْسَنْتُمْ (*ahsentum*) **Aferin(size)!**

أَخْبَرَ (*ahbara*) **haber verdi**

أُرُزّ (*uruzz*) **pilav**

اِسْتِراحَة (*istirâha*) **istirahat, dinlenme**

أَكْرَمَ (*ekreme*) **ikram etti**

أَيْدي (*eydî*) **eller**, (t.) يَد (*yed*)

بَحْر (*bahr*) **deniz**

بُرْتُقال (*burtukâl*) **portakal**

بَقَرَة (*bakara*) **inek**

تَبِعَ - يَتْبَعُ(*tebi'a - yetbe'u*) **takip etmek, izlemek**

جَميل (*cemîl*) **güzel, hoş, harika**

حافِلَة (*hâfile*) **otobüs**

حَزِنَ - يَحْزَنُ (*hazine - yahzenu*) **üzülmek**

حَساء (*hasâ'*) **çorba**

حِساب (*hisâb*) **hesap**

حِصان (*hisân*) **at**

حَلْوى (*helvâ*) **tatlı**

حَليب (*halîb*) **süt**

حِمار (*himâr*) **eşek**

حُمُّص (*hummus*) **nohut, humus**

حَوْض (*havd*) **havuz**

حَقْل (*hakl*) **tarla**

دَجاجَة (*decâce*) **tavuk**

دَفَعَ - يَدْفَعُ (*defe'a – yedfe'u*) **ödemek**

دَواء (*devâ'*) **ilaç**

رَأَيْتُ (*ra'eytu*) **gördüm** (بـه: **birini, bir şeyi)**

رَسَبَ - يَرْسُبُ (*resebe - yersubu*) **sınavdan vb. kalmak, başarısız olmak**

رَسَمَ - يَرْسُمُ (*reseme - yersumu*) **resim yapmak, resmetmek**

رَكِبَ – يَرْكَبُ (*rakibe - yerkebu*) **binmek**

رَكَضَ - يَرْكُضُ (*rakeda - yerkudu*) **koşmak**

زُجاج (*zucâc*) **cam**

سَبَحَ - يَسْبَحُ (*sebeha - yesbehu*) **yüzmek (deniz vb.)**

سَريع (*serî'*) **hızlı**

سَلَطَة / سَلاطَة (*salata/salâta*) **salata**

شاحِنَة (*şâhine*) **kamyon**

شاطِئ (*şâti'*) **kıyı, sahil**

صَنَعَ - يَصْنَعُ (*sana'a - yasna'u*) **yapmak**

صورَة (*sûra*) **resim, fotoğraf**

ضَرَبَ - يَضْرِبُ (*darabe - yadribu*) **vurmak, dövmek**

طَرَقَ - يَطْرُقُ (*taraka - yatruku*) **kapı vb. çalmak, vurmak**

ظُهْر (*zuhr*) **öğlen vakti**

عَرَفَ - يَعْرِفُ (*'arafa - ya'rifu*) **tanımak, bilmek**

عُطْلَة (*utle*) **tatil**

عِيادَة (*'iyâde*) **muayenehane**

غابَة (*gâbe*) **orman**

غَسَلَ - يَغْسِلُ (*gasele - yagsilu*) **yıkamak**

غَنَم (*ganem*) **koyun**, (ç.) أَغْنام (*agnâm*)

فَحَصَ - يَفْحَصُ (*fahasa - yefhasu*) **muayene etmek**

فَراوِلَة (*ferâvile*) **çilek**

قائِمَة (*kâ'ime*) **liste, katalog, menü**

قَرْيَة (*karye*) **köy**

قِطار (*kıtâr*) **tren**

كُرَة (*kure*) **top**

لَحْم (*lahm*) **et**

لَعِبَ - يَلْعَبُ (*la'ibe - yel'abu*) **oynamak**

لَيْمون (*leymûn*) **limon**

ماء (*mâ'*) **su**

ماعِز (*mâ'iz*) **keçi**

مَزْرَعَة (*mezra'a*) **çiftlik**

مُسْتَشْفى (*musteşfâ*) **hastane**

مَشْروع (*meşrû'*) **proje**

مَكْتَب (*mekteb*) **ofis, büro**

مَكْتَبَة (*mektebe*) **kütüphane**

مَلْعَب (*mel'ab*) **stadyum**

نَعْنَع (*na'na'*) **nane**

وَصْفَة (*vasfe*) **reçete**